

Aanbevelingen onderzoeken Friesland en Noord-Holland

BIJLAGE 2 – masterplan interne weerbaarheid

Ook andere overheden hebben onderzoek laten doen naar de interne weerbaarheid. Tijdens de interprovinciale netwerkbijeenkomst over ondermijning op 5 november 2020 hebben de provincies Friesland en Noord-Holland hun bevindingen gepresenteerd. In dit document staan de aanbevelingen uit deze twee onderzoeken. Aangezien het denkkader van dit masterplan mede is gebaseerd op deze onderzoeken, komen de thema's van de aanbevelingen ook hierin aan bod. Denk bijvoorbeeld aan 'inzicht en bewustzijn', 'bestuurlijke borging' en 'organisatorische borging'.

Provincie Friesland

In Friesland heeft ProFacto onderzoek gedaan naar de weerbaarheid van de provincie. Het bureau geeft de volgende aanbevelingen aan de provincie Fryslân:

Dimensie 1. Inzicht en bewustzijn

1. Zet steviger in op bewustwording van medewerkers voor de risico's van ondermijning. Laat bij indiensttreding weerbaarheid en ondermijning onderdeel uitmaken van de workshop over integriteit. Biedt deze aan, aan alle medewerkers ongeacht de aard van het dienstverband.

Dimensie 2. Bestuurlijke borging

2. Formuleer integraal beleid op het terrein van weerbaarheid in relatie tot ondermijning. Ga hierbij uit van een benadering waarbij alle organisatieonderdelen zijn aangehaakt en verantwoordelijkheid dragen.

Dimensie 3. Organisatorische borging

3. Laat oog voor de risico's van ondermijning deel uitmaken van de procesbeschrijvingen van kwetsbare processen en functies.
4. Maak een overzicht van alle kwetsbare processen en functies binnen de organisatie en van de maatregelen die getroffen worden om kwetsbaarheden weg te nemen of te verminderen. Maak tevens inzichtelijker welke autorisaties bij welke medewerker berusten, zorg voor stopzetting van desbetreffende autorisaties bij functiewisselingen en monitor dit.
5. Geef ten aanzien van kwetsbare processen tijdens periodieke controles, audits of evaluaties expliciet aandacht aan de risico's van ondermijning.
6. Beleg binnen de afdeling Bestuurszaken op structurele de verantwoordelijkheid voor de uitvoering van het beleid rondom weerbaarheid en ondermijning. Maak daarvoor expliciet capaciteit en middelen vrij. Sluit daarbij voor de inhoudelijke invulling en de benodigde competenties aan bij de functie van de beleidsmedewerker openbare orde en veiligheid zoals die bij gemeenten is belegd.
7. Breng de noodzaak en de mogelijkheden van het Bibob-beleid actief onder de aandacht bij de verschillende afdelingen. Maak de afdelingen ook expliciet als eerste verantwoordelijk voor de toepassing van het Bibob-beleid, met een tweedelijs ondersteuningsfunctie bij de afdeling Bestuurszaken.
8. Biedt medewerkers in kwetsbare processen een handreiking, training of cursus aan in het herkennen van signalen van ondermijning.

Dimensie 4. Normen en waarden

9. Houdt het belang van integriteit en normbesef expliciet onder de aandacht en handel daarnaar.

Provincie Noord-Holland

De provincie Noord-Holland heeft de aanpak van de Nederlandse provincies met elkaar vergeleken. Op basis daarvan benoemt de programmamanager Interne Audit de volgende verbeterpunten in het rapport. Elke provincie kan zelf bepalen welke maatregel(en) of verbeterpunt(en) zij nodig acht:

1. Begripsduiding ondermijning

Geen actie nodig.

2. Beleid en instrumentarium

- a) Meer uniformering binnen het provinciaal beleid bijvoorbeeld voor aanpak van ondermijning, toepassing van de Wet Bibob en beleid ter voorkoming van Misbruik en Oneigenlijk gebruik.
- b) Onderzoeken welke mogelijkheden provinciaal beleid op verschillende terreinen biedt om de aantrekkelijkheid van criminaliteit tegen te gaan (drempels verhogen).
- c) Welke problemen ervaren de provincies bij hun aanpak van ondermijning en de toepassing van de Wet Bibob op de diverse terreinen?

3. Bevoegdheid en rol

- a) Het is wenselijk dat er meer helderheid komt over de formele rol van de provincie en de CdK op het thema ondermijning. Eenduidig en bekend bij alle publieke en private partners.
- b) Het is belangrijk om de aanpak van ondermijning te koppelen aan de versterking van de weerbaarheid van alle spelers *binnen* een provincie. De provincie kan bijdragen aan het verbeteren van het minimumniveau van weerbaarheid bij gemeenten, omgevingsdiensten, waterschappen, ondernemers en natuurlijk bij de eigen provinciale organisatie.
- c) En de aanpak ook afstemmen met de belangrijkste spelers *buiten* de provincie. Dit kunnen overheidspartners zijn zoals andere provincies (voorkomen van waterbed-effect), een RIEC, de politie en de belastingdienst, maar ook andere ketenpartners zoals banken en notarissen.
- d) Naast de formele taken binnen wettelijke kaders (veiligheidsdomein, integriteit e.d.) geven de provincies aan veel meer te kunnen organiseren bij de aanpak van ondermijning. Door haar schaalniveau kan ze vooral middelgrote en kleine gemeenten ondersteunen bij problematiek zoals veiligheid in het buitengebied, vakantieparken of bedrijventerreinen.

4. Bewustwording

- a) Het regelmatig organiseren van bewustwordingsbijeenkomsten en trainingen voor het herkennen en aanpakken van ondermijning; voor zowel nieuwe als bestaande medewerkers en bestuurders.
- b) Het laten uitvoeren van een weerbaarheidsbeeld/scan van de provinciale organisatie om inzicht te krijgen in kwetsbare provinciale processen en functies, hoe de organisatie ervoor staat en welke maatregelen nodig zijn om de eigen organisatie weerbaarder te maken.
- c) Het inrichten van een intern meldpunt/loket waar medewerkers terecht kunnen met vragen en signalen over (mogelijke) ondermijning.
- d) Het faciliteren van informatie-uitwisseling tussen afdelingen zodat bekend is welke afdelingen met welke aanvragen en dilemma's te maken hebben. Dit kan voorkomen dat bijvoorbeeld een malafide organisatie niet bij meerdere afdelingen (subsidies, vastgoed, vergunningen) een aanvraag kan doen (met de intentie om hier misbruik van te maken, voor criminele doeleinden).

5. Beschikbare middelen

- a) Bepaal de provinciale inzet van financiële en personele middelen op basis van inzichten uit gedegen informatieanalyses over ondermijning, zoals ondermijningsbeelden, een provinciale weerbaarheidsscan en/of analyses van data-analisten (gericht op ondermijning).

- b) Zorg voor structurele middelen voor het thema veiligheid/ondermijning/integriteit/Bibob; bij voorkeur gebaseerd op een gedegen analyse (zie vorig punt) en meerjarig begroot.
- c) Zorg voor een samenhangende ondermijningsaanpak die zowel binnen de eigen organisatie als met belangrijke partners is afgestemd (zoals de RIEC's, gemeenten, omgevingsdiensten). Zorg dat de beschikbare financiële en personele middelen goed aansluiten op deze aanpak.
- d) *Informatie en analyse*: het verzamelen en analyseren van informatie over ondermijning is regionaal belegd bij de RIEC's. Een goede integrale informatiepositie van de overheid is een basisvoorwaarde in de Toekomstagenda ondermijning: '*geen inzicht, geen invloed, geen effect*'.
- e) De provincies zouden, net als bijvoorbeeld Gelderland, een bijdrage kunnen leveren aan het ondersteunen en faciliteren van partners bij het uitvoeren van dataprojecten en onderzoek (datalab ondermijning). Dit sluit ook goed aan bij het 'datagedreven werken'.

6. Kennisdeling en samenwerken

- a) Meer samenwerking en kennisdeling tussen de provincies zoals het afstemmen van beleid en beheersmaatregelen (Bibob, ondermijning, M&O e.d.) en het delen van best practices, ondermijningsbeelden (kwetsbare objecten, groepen, processen/fenomenen) en dilemma's.
- b) Versterken van de informatie-uitwisseling en samenwerking met ketenpartners (convenant) zoals met gemeenten/inspectiediensten, de RIEC's, politie en de belastingdienst.
- c) Het formuleren van een samenhangende aanpak die zowel binnen de eigen organisatie als met belangrijke partners is afgestemd (zoals gemeenten, de RIEC's, omgevingsdiensten).
- d) Samenwerken met private partijen en kwetsbare branches. Afstemmen wat het gezamenlijk belang is, welke rol elke partij oppakt en hoe men met elkaar informatie gaat uitwisselen.
- e) (Zie 3) Provincies kunnen middelgrote en kleine gemeenten meer faciliteren bij problematiek zoals veiligheid in het buitengebied, vakantieparken of bedrijventerreinen.